

Biblioteka

„dereta vam predstavlja...”

Urednik izdanja

Kata Kaluđerović

Naslov originala

Mariana Enríquez

LAS COSAS QUE PERDIMOS EN EL FUEGO

Editorial Anagrama, Barcelona, 2016

Copyright © Mariana Enriquez, 2016

Copyright © ovog izdanja *Dereta*, 2024

Sve što smo izgubili u vatri

Marijana Enrikes

Prevod sa španskog
Bojana Kovačević Petrović

 dereta

*I wish I were a girl again, half-savage
and hardy, and free.*

EMILY BRONTË, *Wuthering Heights*

*Volela bih da sam opet devojčica,
poludivlja, snažna i slobodna.*

EMILI BRONTE, *Orkanski visovi*

*I am in my own mind.
I am locked in the wrong house.*

ANNE SEXTON, „For the Year of the Insane”

*Sama sam u sopstvenom umu.
Zaključana u pogrešnu kuću.*

EN SEKSTON, „Za godinu mahnitosti”

PRLJAVI DEČAK

Moja porodica misli da sam luda što sam odabrala da živim u porodičnom domu u četvrti Konstitution, u kući mojih babe i dede po ocu, kamenoj gromadi sa gvozdenim vratima ofarbanim u zeleno, u Ulici vicekraljeva, sa art-deko detaljima i starim mozaicima na podu, toliko izlizanim da bih, ako ikada odlučim da uvoštim podove, mogla da otvorim klizalište. Ali ja sam oduvek bila zaljubljena u tu kuću i sećam se da sam, kao mala, doživela razočaranje kada su je iznajmili nekoj advokatskoj kancelariji, jer su mi nedostajale te sobe sa visokim prozorima i unutrašnjim dvorištem koje je ličilo na nekakvu tajnu baštu, i osećala sam se osujećeno što više nisam mogla slobodno da ulazim tamo kada bih prošla pored tih vrata. Nije mi toliko nedostajao moj deda, ćutljiv čovek koji se jedva ponekad osmehivao i nikada se nije igrao sa mnom. Jedva da sam suzu pustila kada je umro. Plakala sam mnogo više kada smo, posle njegove smrti, izgubili kuću, doduše na nekoliko godina.

Posle advokata, tu se uselila ekipa stomatologa, a na kraju je kuća iznajmljena nekom časopisu o putovanjima, koji je ugašen za manje od dve godine. Kuća je bila lepa, prostrana i u prilično

dobrom stanju s obzirom na njenu starost; ali više niko nije hteo da živi u toj četvrti, ili tu i tamo poneko. Časopis o putovanjima je tu došao samo zato što je cena zakupa, za to doba, bila veoma niska. Ali ni to ih nije spaslo od brzog bankrota i sasvim izvesno ih nije sprečilo da ukradu sve iz kancelarija: odneli su kompjutere, mikrotalasnu rernu, čak i težak fotokopir-aparat.

Konstitusion je četvrt u kojoj se nalazi železnička stanica za vozove koji dolaze iz južnog dela grada. U XIX veku to je bio kraj u kojem je živela buenosajreska aristokratija, tada su i sagrađene kuće poput ove koja je pripadala mojoj porodici – dosta zgrada je pretvoreno u hotele ili staračke domove, naročito sa druge strane stanice, prema četvrti Barakas. Godine 1887. aristokratske porodice pobegle su ka severu grada, uzmičući pred žutom groznicom. Malo njih se vratilo, takoreći niko. Tokom godina, porodice bogatih trgovaca, poput mog dede, mogle su da kupe kamene kuće sa gargojlima i bronzanim zvekirima. Ali četvrt je i dalje imala taj beleg: podsećala je na beg, napuštanje, neželjenost.

I bivalo je sve gore.

Ali ako čovek zna kako da se kreće, ako uvidi dinamiku i dnevne rasporede, tada nije opasno. Ili je manje opasno. Znam da petkom uveče, ako se približim Trgu Garaj, mogu da se nađem usred tuče raznih rivala: sitnih narko-dilera iz Ulice Sebaljos koji brane teritoriju od drugih i jure svoje stalne dužnike; ovisnika koji se, skućenog mozga, vređaju zbog makar čega i reaguju tako što napadaju prolaznike flašama; pijanih i umornih transvestita koji takođe brane svoj pločnik. Znam da, ako se budem vraćala svojoj kući tom avenijom, izlažem sebe riziku da me opljačkaju, naročito u Ulici Solis, i to uprkos činjenici da je avenija osvetljena, jer Solis je u mraku, ima malo svetiljki i mnoge su razbijene: treba upoznati tu četvrt da bi čovek primenio strategiju. Dva puta su me opljačkali na aveniji, oba puta su neki dečaci protrčali pored mene, otrgli mi torbu i oborili me na tlo. Prvi put sam ih prijavila policiji;

drugi put sam već znala da je uzalud, da im policija dozvoljava da pljačkaju na aveniji, izuzev na mostu na auto-putu – dali su im tri bloka u zamenu za usluge koje su ti adolescenti njima činili. Postoji nekoliko taktika pomoću kojih se može mirno kretati tim krajem, i ja ih se savršeno pridržavam, mada, naravno, uvek može da se desi nešto nepredviđeno. Važno je samo da se čovek ne plaši, da se neminovno s nekim prijatelji, da pozdravlja komšije čak i ako su kriminalci – zapravo naročito ako su kriminalci – i da hoda visoko podignute glave, pažljivo gledajući oko sebe.

Volim to naselje. Niko ne shvata zbog čega. Ali ja shvatam: u njemu se osećam značajno i odvažno, budno. Danas nema mnogo mesta poput Konstitutiona u gradu koji je, ako izuzmemo predgrađa na periferiji, bogatiji, ljubazniji, prometniji i mnogo veći, ali jednostavan za život. Konstitution nije jednostavno, ali je lepo naselje, sa svim svojim delovima koji su nekada bili luksuzni, poput napuštenih hramova koje su kasnije nastanili nevernici, koji čak ni ne znaju da su među tim zidinama nekada mogle da se čuju pohvale drevnim bogovima.

Ovde pritom mnogo ljudi živi na ulici. Nema ih toliko kao na Kongresnom trgu, dva kilometra od mojih vrata; ovde se nalazi pravi kamp, tačno preko puta zakonodavnih ustanova, brižljivo ignorisan, ali istovremeno toliko uočljiv da svake večeri ćete volontera odnose tim ljudima hranu, proveravaju zdravlje dece, zimi im dele ćebad, a leti svežu vodu. U Konstitutionu su beskućnici mahom zanemareni, retko dobijaju pomoć. Preko puta moje kuće, na uglu gde je nekada bio magacin, a sada je zgrada zabarikadirana tako da niko ne može u nju da se useli – i prozori i vrata su blokirani ciglama – živi jedna mlada žena sa svojim sinom. U drugom stanju je, svega nekoliko meseci, mada se sa ovisnicama iz četvrti nikad ne zna, strašno su mršave. Dečak ima oko pet godina, ne ide u školu i po ceo dan provodi u metrou, gde traži novac u zamenu za markice Svetog Ekspedita. To znam jer sam ga jedne

večeri, kada sam se vraćala kući iz centra, videla u vagonu. Ima vrlo neprijatan metod: nakon što ponudi putnicima markicu, primora ih da mu pruže ruku, a zatim je kratko stisne svojim prljavim dlanom. Putnici se snebivaju usled sažaljenja i gađenja: dečak je prljav i zaudara, ali nikada nisam videla nikoga dovoljno saosećajnog da ga izvuče iz podzemne, odvede kući, okupa ga, pozove socijalne radnike. Ljudi mu pruže ruku i kupe od njega markicu. Njegovo čelo je uvek namršteno, a kada govori, glas mu je poput vodopada; obično je prehladen, a ponekad i puši sa drugim dečacima iz podzemne ili iz četvrti Konstitution.

Jedne večeri, hodali smo zajedno od stanice podzemne do moje kuće. Nije razgovarao sa mnom, ali smo išli zajedno. Pitala sam ga neke besmislice, tipa koliko ima godina, kako se zove; nije mi odgovorio. Nije bio ljubak ni nežan dečak. Ipak, kada smo stigli do vrata moje kuće, pozdravio se sa mnom.

– Ćao, komšinice – rekao mi je.

– Ćao, komšija – odvratila sam mu.

Prljavi dečak i njegova majka spavaju na tri toliko ofucana madraca da su, kada ih stave jedan preko drugog, visoki koliko i običan dušek. Majka svoju oskudnu garderobu drži u nekoliko crnih kesa za smeće, dok joj je ranac napunjen drugim stvarima, koje nikada ne uspem da razlučim. Ona se ne pomera sa ugla, odande prosi novac sumornim i jednoličnim glasom. Majka mi se ne sviđa. Ne samo zato što je neodgovorna, što puši lišće koke, pa joj žar oprlji trudnički stomak, niti zato što je nikada nisam videla da se ljubazno ophodi prema svom sinu, prljavom dečaku. Ima tu još nešto što mi se ne dopada. Pričala sam o tome svojoj drugarici Lali dok me je šišala u svojoj kući, poslednjeg prazničnog ponedeljka. Lala je frizerka, ali odnedavno više ne radi u salonu: ne voli da joj šefuju, kaže. Sada više zarađuje i ima više mira u svom stanu. Kao frizerski salon, Lalin stan ima nekoliko problema. Toplu

vodu, na primer, koja dolazi tek povremeno jer joj bojler jako loše radi, pa ponekad, dok mi pere kosu posle farbanja, odjednom osetim mlaz hladne vode na glavi i onda vrisnem. Ona zakoluta očima i objasni mi da je svaki vodoinstalater prevvari, naplati joj previše i nikada se ne vrati. Verujem joj.

– Ta žena je monstrum, malena – viče, dok mi gotovo oprlji skalp svojim starim fenom za kosu. Takođe mi nanosi bol kada mi namešta pramenove kose svojim širokim prstima. Lala je pre dosta godina odlučila da bude žena i Brazilka, a rođena je kao muškarac i Urugvajac. Sada je najbolja frizerka transvestit u četvrti i više se ne prostituše; oponašanje portugalskog akcenta veoma joj je dobro poslužilo da zavodi muškarce kada je bila kurva na ulici, ali sada više nema smisla. Pritom, toliko se navikla na njega da ponekad razgovara telefonom na portugalskom ili, kada se ljuti, podigne ruke ka plafonu i traži osvetu ili sažaljenje od Pombe Dire, svoje lične boginje, kojoj je posvetila mali oltar u uglu salona gde šiša mušterije, tačno pored kompjutera koji je neprestano otvoren za četovanje.

– Znači i tebi se čini da je monstrum.

– Podilazi me jeza od nje, mamice. Kao da je prokleta, otkud znam.

– Zašto to kažeš?

– Ništa ja ne kažem. Ali ovde u četvrti kažu da je spremna sve da uradi za novac, da čak ide na okupljanja veštaca.

– Aman, Lalo, kakvih veštaca. Ovde nema veštaca, nemoj da veruješ svakojakim glupostima.

Snažno me je počupala i učinilo mi se da je to uradila namerno. Kada mi se izvinila, uvidela sam da sam bila u pravu.

– Otkud ti znaš šta se *stvarno* ovde događa, mamice. Ti živiš ovde, ali si iz drugog sveta.

Donekle je u pravu, mada mi smeta kada mi tako nešto kaže, smeta mi što mi ona, tako iskreno, dodeljuje određeno mesto, ta

žena iz srednje klase koja misli da je pokazala da je odvažna time što je odlučila da živi u najopasnijoj četvrti Buenos Ajresa. Uzdišem.

– U pravu si, Lalo. Ali htela sam da kažem da živi preko puta mene i da je uvek tamo, opružena na dušek. Uopšte se ne pomera.

– Ti previše radiš, ne znaš kako ona provodi vreme. Takođe je ne kontrolišeš noću. Ljudi u ovoj četvrti su, mamice, veoma... Kako se to kaže? Dok se okreneš, oni te napadnu.

– Podmukli?

– To. Imaš zavidan rečnik, zar ne Sarita? Sva je fina.

Sarita već petnaestak minuta čeka da Lala završi svoju kosu, ali joj to ne smeta. Prelistava časopise. Sarita je mladi transvestit, prostituiše se u Ulici Solis, i veoma je lepa.

– Ispričaj joj, Sarita, ispričaj joj to što si meni ispričala.

Ali Sarita stisne usne kao neka diva iz nemog filma i više ne želi da mi bilo šta ispriča. I bolje. Ne želim da slušam jezive priče iz kraja, sve su istovremeno i neverovatne i uverljive, i to me ne plaši; barem ne danju. Uveče, kada pokušavam da završim zao-stale poslove i do kasno radim u tišini kako bih mogla da se koncentrišem, ponekad se prisetim priče koja se prenosi šapatom. I proveravam da li su ulična i balkonska vrata dobro zatvorena. Ponekad ostanem da posmatram ulicu, naročito ugao gde spavaju prljavi dečak i njegova majka, sasvim mirno, kao nekakvi bezimenni mrtvaci.

Jednom prilikom, posle večere, začula sam zvono na vratima. Čudno: gotovo me niko ne posećuje u to doba. Izuzev Lale, kada se ponekad noću oseća usamljeno, pa zajedno slušamo tužne note rančere i pijemo viski. Kada sam pogledala kroz prozor da vidim ko je – u toj četvrti niko ne otvara vrata ako se začuje zvono usred noći – ugledala sam prljavog dečaka. Potrčala sam da potražim ključeve i pustila ga unutra. Plakao je, primetila sam to po svetlim tragovima koje su suze ostavile na njegovom musavom licu.

Utrčao je unutra, ali se zaustavio pre nego što je stigao do trpezarijskih vrata, kao da mu treba moja dozvola. Ili kao da se plašio da nastavi.

– Šta ti se desilo? – upitala sam ga.

– Moja mama se nije vratila – odgovorio je.

Glas mu je bio manje grub, ali nije zvučao kao dete od pet godina.

– Ostavila te je samog?

Da, klimnuo je glavom.

– Plašiš se?

– Gladan sam – odvratio je. Sigurno se i plašio, ali već beše dovoljno očvrstnuo da to ne prizna pred neznankom koja je, pritom, imala kuću, lepu i ogromnu, tačno preko puta njegovog doma pod vedrim nebom.

– Dobro – rekla sam mu. – Uđi.

Bio je bos. Poslednji put kada sam ga videla, imao je na nogama prilično nove patike. Da ih nije skinuo zbog vrućine? Ili mu ih je neko ukrao tokom noći? Nisam htela da ga pitam. Smestila sam ga na kuhinjsku stolicu i stavila u rernu malo pirinča s piletinom. Da bih mu prekratila čekanje, namazala sam mu sir na ukusan domaći hleb. Jeo je gledajući me u oči, vrlo ozbiljan i miran. Bio je gladan, ali ne i izgladneo.

– Gde ti je mama otišla?

Slegnuo je ramenima.

– Da li često tako odlazi?

Ponovo je slegnuo ramenima. Poželela sam da ga prodrmam, ali sam se odmah postidela zbog toga. Želeo je da mu pomognem; nije trebalo da udovoljavam svojoj morbidnoj radoznalosti. Međutim, nešto u njegovom ćutanju me je ljutilo. Želela sam da bude ljubazan i drag, a ne nabusit i prljav dečak, koji pirinač i piletinu jede polako, uživajući u ukusu svakog zalogaja, i podriguje nakon što otpije gutljaj koka-kole, nju je ispio pohlepno i tražio još. Nisam imala ničim da ga ponudim za desert, ali sam znala da

je poslastičarnica na aveniji otvorena, leti je usluživala mušterije do iza ponoći. Pitala sam ga da li želi da odemo tamo i odgovorio mi je potvrdno, sa osmehom koji mu je sasvim izmenio lice; zubi su mu bili sitni, a jedan donji samo što mu nije ispao. Pomalo me je bilo strah da izađem tako kasno, a naročito da se uputim na aveniju, ali poslastičarnica je obično bila neutralna teritorija, tamo gotovo nikada nije bilo pljački, a ni tuče.

Nisam ponela novčanik već sam stavila nešto novca u džep od pantalona. Na ulici, prljavi dečak mi je pružio ruku, i nije to učinio ravnodušno kao što je pozdravljao kupce markica u podzemnoj. Snažno se privio uz mene: možda je još uvek bio uplašen. Prešli smo ulicu: dušek na kojem je spavao s majkom i dalje je bio prazan. Ni ranac nije bio tu: ili ga je ona odnela ili ga je neko ukrao ako je ostao tamo, bez vlasnika.

Morali smo da hodamo tri bloka do poslastičarnice i odlučila sam da pođemo čudnom Ulicom Sebaljos, koja je ponekad noću bila tiha i mirna. Tamo su transvestiti bili manje zgodni, u tu ulicu su dolazile da rade punije i starije osobe. Požalila sam što nemam patike za prljavog dečaka: na trotoaru je često bilo komadića stakla od razbijenih flaša, i nisam želela da se povredi. On je hodao bos, i to sasvim samouvereno, bio je naviknut. Te večeri ni u jednom od ta tri bloka gotovo da nije bilo transvestita, ali su zato ulice bile pune oltara. Setila sam se šta je razlog: bio je 8. januar, Dan Gaućita Hila. To je omiljeni svetac opštine Korijentes koji se slavi širom zemlje, naročito u siromašnim četvrtima – mada oltari budu postavljeni po celom gradu, čak i na groblju. Prema predanju, Antonio Hil je bio ubijen krajem XIX veka zbog dezertstva: ubio ga je policajac, obesio ga je o drvo i prerezao mu grkljan. Ali pre nego što će umreti, gaučo dezertter je rekao: „Ako želiš da se tvoj sin izleči, moraš da se moliš za mene”. Policajac ga je poslusašao jer mu je sin bio veoma bolestan. I dečak se izlečio. Tada je policajac spustio Antonija Hila sa drveta, propisno ga sahranio, a

na mestu gde je iskrvario, podignuto je svetilište, koje postoji do danas i svake godine ga pohodi na hiljade ljudi.

Zatekla sam sebe kako pričam prljavom dečaku tu priču o čudesnom gauču, i zaustavili smo se ispred jednog oltara. Tamo je bio svetac od gipsa, u nebeskoplavoj košulji i sa crvenom maromom oko vrata – i traka na glavi mu je bila crvena – a na leđima je imao krst, iste boje. Oltar je bio ukrašen crvenim platnima i zastavicama, takođe crvenim: u boji krvi, koja je predstavljala aluziju na nepravdu i pogubljenje. Ali ništa nije bilo jezivo niti izopačeno. Gaučo donosi sreću, leči, pomaže i ne traži mnogo zauzvrat, možda samo da mu se odaju ovakve počasti, i ponekad malčice alkohola. Ili hodočašće do svetilišta Mercedes, u Korijentesu, na temperaturi od pedeset stepeni celzijusa, gde poklonici dolaze peške, autobusom, na konjima, sa svih strana, čak i iz Patagonije. Zbog sveća koje su postavljene oko njega, on trepće u pomrčini. Upalila sam mu jednu od onih koje su se ugasile i tim plamenom pripalila cigaretu. Prljavi dečak je delovao uznemireno.

– Tek što nismo stigli u poslastičarnicu – rekla sam mu. Ali nije bilo to u pitanju.

– Gaučo je dobar – reče. – Ali onaj drugi nije.

Rekao je to tiho, gledajući sveće.

– Koji drugi? – upitala sam.

– Kostur – odvratio je. – Tamo pozadi ima kostura.

U našoj četvrti „tamo pozadi” aludira na drugu stranu stanice, kada se prođu peroni, tamo gde se šine i nasipi gube ka jugu. Tamo se obično pojavljuju oltari za svece koji su manje prijatni od Gaućita Hila. Znam da Lala nosi na nasip – uvek danju jer noću može biti opasno – svoje darove za Pombu Điru, raznobojna jela i piliće koje je kupila u supermarketu jer nema srca da ubije kokošku. Ona mi je i ispričala da „tamo pozadi” ima gomila kostura, tih skeletnih svetaca koje zovu „Svete Smrti”, pokraj kojih se nalaze crvene i crne sveće.

SADRŽAJ

PRLJAVI DEČAK	7
MOTEL	30
OMAMLJENE GODINE	42
ADELINA KUĆA	55
KLIN SE KLINOM IZBIJA: SEĆANJE NA UŠATOG KEPECA	69
PAUKOVA MREŽA	79
KRAJ ŠKOLE	101
SAMA KOST I KOŽA	108
KOMŠIJSKO DVORIŠTE	113
ISPOD TAMNE VODE	134
ZELENA CRVENA NARANDŽASTA	151
SVE ŠTO SMO IZBUGILE U VATRI	160
BELEŠKA O PREVODITELJKI	173

Marijana Enrikes
**SVE ŠTO SMO
IZGUBILI U VATRI**

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korekura
Vesna Crepuljarević

Dizajn korica
Stojan Bešir

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-557-7

Tiraž
1000 primeraka

Beograd, 2024.

Izdavač / Štampa / Plasman: **DERETA d.o.o.**, Vladimira Rolovića 94a,
11030 Beograd, tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078, **www.dereta.rs**
KNJIŽARA DERETA, Knez Mihailova 46, Beograd, tel.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

821.134.2(82)-32

ЕНРИКЕС, Маријана, 1973–

Sve što smo izgubili u vatri / Marijana Enrikes ; prevod sa španskog Bojana Kovačević Petrović. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2024 (Beograd : Dereta). – 173 str. ; 21 cm. – (Biblioteka Dereta vam predstavlja ---)

Prevod dela: Las cosas que perdimos en el fuego / Mariana Enríquez. – Tiraž 1.000. – Beleška o prevoditeljki: str. 173.

ISBN 978-86-6457-557-7

COBISS.SR-ID 156120073